

George BANU:

Un om de calitate

Nu în expert scriu aceste rânduri, fără a vrea însă să mă plasez în rolul celui care doar își amintește... Iosif Herțea, de la început, mi-a apărut ca un „model“ pe care-l mai întâlnisem o dată și de atunci durează atracția ce o resimt pentru o asemenea postură. Mă gândesc la un scenograf puțin cunoscut, Lucu Andreescu, prieten al oamenilor de teatru, de la Radu Penciulescu la Andrei Șerban și Ivan Helmer. El a incarnat aptitudinea de a face **din viață o artă**. Iosif Herțea mi se pare a aparține aceleiași familii și înrudirea aceasta mă captivează. Ea confirmă persistența unui comportament pe care-l credeam pierdut. Regăsindu-l, am trăit sentimentul unui reconfort uman.

Iosif Herțea, nici pe scenă, nici în viață, nu se impune ca protagonist. El te lasă să-l descoperi și, dacă-l ratezi, aceasta nu îl afectează, știind, implicit, că un asemenea eșec a evitat o neînțelegere probabilă, o incomunicare previzibilă, o frontieră de netrecut. Dar

când hazardul și, fără îndoială, farmecul funcționează, întâlnirea se produce, devine memorabilă. Ascultându-l vorbind despre muzica tradițională, fiecare detaliu, fiecare nuanță mă îmbogățește, dându-mi sentimentul că acest domn elegant care-mi vorbea liniștit, senin era echivalentul european al marilor povestitori orientali, posesori de secrete pierdute. El face parte din familia restrânsă a paznicilor de elită care protejează memoria orală, ceea ce, cu un termen frumos, se numește azi „patrimoniul imaterial al umanității”. Patrimoniu transmis de oameni și amenințat de dispariție dacă n-ar fi consecvența intransigentă a celor ca Herțea care îi sunt depozitarii. El e unul dintre ei, și, auzindu-l reînviind istorii trecute, evocând sunete dispărute, mi-am amintit celebrul adagiu: „Când, în Africa, un bătrân moare, o bibliotecă arde.”

Dar Iosif Herțea nu e doar un depozitar testamentar al tradițiilor amenințate, el le înscrie în muzica lui, permițându-ne să le regăsim, risipite ici, colo, niciodată violent expuse, impudic revelate. Nu cunoșc decât muzica scenică a lui Iosif Herțea, ea e concretă, fizică, ea dialoghează cu scena și refuză aroganța autonomiei. Muzică ce comunică nevoia de corp a actorilor. Ea îi ajută și, la rândul lor, ei o justifică. În contextul acestui ansamblu federator care e teatrul, ceea ce Herțea apără cu noblețe e logica într-ajutorului reciproc.

Într-o zi, Iosif Herțea ne-a oferit, mai multor prieteni, câteva mici obiecte din lut care aveau legătură cu moartea și cu jocul. Am uitat detaliile practicii rituale de care erau legate, dar le păstrez și azi, ca semn venit din partea celui care, pentru mine, a doua oară, personifică aptitudinea de a face din viață o artă.

Iosif Herțea cultivă o savantă echilibrare între arhaic și modern, el le alternează tot atât de bine în realitatea cotidiană, cât și în arta sa. Pasionat de trecut, el nu îi este prizonier, dar nici nu-l trădează; Herțea îl revitalizează, permițându-ne să-i regăsim energiile fără nostalgie sentimentală. Pe scenă sunetul, de astă dată, devine o forță și nu doar o evocare paseistă. Pentru că știe legea muzicii vechi, Herțea, **pornind** de la ea și nu **rămânând** la ea, și-o poate împlini pe a sa.

În viață, Herțea afișează eleganța unui monden, în timp ce în artă are puritatea unui pustnic. Din această coexistență a contrariilor provine, poate, și secretul personalității sale. Fiecare latură se impune la extrem, dar fără a o exclude pe cealaltă. Ele, paradoxal pentru noi cei de azi, parvin a rămâne întregi și, în același timp, a construi un om.

Herțea e un maniac, cum spunea Peter Brook, al **calității**. Nu calitate decorativă, calofilă, calitate expusă, ci calitate intrinsecă a materiei, calitate concretă care, prin adevărul ei imediat, trimite la spirit și frumusețe. Herțea știe că există un discurs ascuns al calității, el îl captează și restituie. Noi îl sesizăm grație lui și ne bucurăm de satisfacția de a-l auzi într-o lume a zgomotului și virtualului. Herțea nu e un artist arhaic, ci un artist care știe să facă prezent arhaicul, respectându-i natura și salvându-i esența.

Grație lui, îl percepem din nou și suntem mulțumiți de noi înșine: trecutul nu a murit în noi. O carte despre Iosif Herțea vorbește și despre aceasta, despre puterea contagioasă a unui om ce apără în artă și salvează în viață această virtute pe cale de dispariție: calitatea. A sunetelor, a veșmintelor, a vorbelor. Când îl distingem din cenușa mulțimii, el ne apare ca un model. Ca un reper.

Parafrazând celebrul titlu al lui Musil, **Omul fără însușiri**, am putea spune că Iosif Herțea, dimpotrivă, e un om de calitate.

Din volumul **Iosif Herțea sau concert de muzică de scenă** de Marinela Țepuș și Andreea Dumitru, supliment al revistei *Teatrul azi*.